МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів за навчальною дисципліною «Вступ до германської філології» (німецька мова)

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	В – Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальність	В11 Філологія (за спеціалізаціями)
освітня програма	Німецька мова та література і переклад та друга іноземна мова Англійська мова та література і переклад та друга іноземна мова
спеціалізація	В11.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
вид дисципліни	за вибором
факультет	іноземних мов

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри романо-германської філології
Протокол № 1 від «26» серпня 2026 р.

Завідувачка кафедри романо-германської філології

_____ Ірина ХОЛМОГОРЦЕВА

Методичні рекомендації погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов
Протокол № 7 від «26» серпня 2026 р.

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

_____ Анна КОТОВА

Харків – 2026

Загальні положення щодо організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів с основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних дисциплін і регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна». Університет має забезпечувати для осіб, які навчаються, професійну підготовку на рівні кращих університетів світу, формування необхідних фахових і загальних компетентностей, зокрема: вміння самостійно навчатися і критично мислити.

Самостійна робота студентів 2 курсу кафедри романо-германської філології за навчальною дисципліною «Вступ до германської філології» (німецька мова) включає опрацювання навчального матеріалу, підготовку до практичних занять; роботу з методичними матеріалами, розробленими кафедрою для самостійного вивчення студентами; роботу зі словниками та аудіо- та відеоматеріалами, включаючи електронні.

Навчальний час, відведений на самостійну роботу, регламентується навчальним планом і складає 58 годин на рік для денної форми навчання та 80 години на рік для заочної форми навчання. Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками науково-педагогічного працівника.

Матеріали для самостійної роботи студентів передбачають можливість проведення самоконтролю з боку студента, адже включають онлайн-тести з автоматизованою системою перевірки. Контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу, є обов'язковим. Форми контролю визначаються робочою програмою навчальної дисципліни і передбачають виконання контрольних робіт, включених до навчального плану, індивідуальних завдань, тестів, рефератів, презентацій, проєктів, рольових ігор, винесення самостійно засвоєного матеріалу на підсумковий семестровий контроль (разом з матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять), перехресний контроль студентів тощо.

Зміст та організація самостійної роботи студентів за навчальною дисципліною «Вступ до германської філології» (німецька мова)

Відповідно до навчального плану, загальний обсяг навчальної дисципліни для студентів складає 3 кредити (денна форма навчання) та 3 кредити (заочна форма навчання). Обсяг самостійної роботи складає 58 годин на рік для денної форми навчання та 82 години на рік для заочної форми навчання.

Розподіл годин для самостійної роботи по темах

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	3-й семестр				3-й семестр			
	загалом	у тому числі			загалом	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	7	8	9	10	11
Тема 1. Германські мови в індоєвропейській сім'ї мов.	4	1	-	3	21	1	-	5
Тема 2. Давні германці та їхні мови.	4	1	-	3			-	5
Тема 3. Утворення державності.	4	1	-	3			-	5
Тема 4. Історія германської писемності.	4	1	-	3			-	5
Тема 5. Порівняльно-історичний метод у мовознавстві.	4	1	-	3	17	1	-	5

Тема 6. Загальна характеристика фонетичної системи германських мов.	4	1	-	3			-	5
Тема 7. Система давньогерманського вокалізму.	7	2	1	4			-	6
Тема 8. Явище чергування звуків у германських мовах.	7	2	1	4	18	1	-	5
Тема 9. Система давньогерманського консонантизму. Закон Грімма.	7	2	1	4			1	5
Тема 10. Система давньогерманського консонантизму. Германський пересув.	7	2	1	4			-	6
Тема 11. Граматична будова давньогерманських мов.	7	2	1	4	17	1	-	5
Тема 12. Розвиток іменника, прикметника, числівника в давньогерманських мовах.	7	2	1	4			1	5
Тема 13. Дієслово в давньогерманських мовах.	6	2	-	4			-	5
Тема 14. Розвиток будови речення у германських мовах.	6	2	-	4	11	1	-	5
Тема 15. Лексична будова давньогерманських мов.	6	2	-	4				5
Тема 16. Вживання адресатних займенників у германських мовах.	6	2	-	4	6	1	-	5
Загалом годин	**90**	**26**	**6**	**58**	**90**	**6**	**2**	**82**

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		3-й денна	**3-й заочна**
1.	Розглянути сучасні германські мови та їхнє розповсюдження на Земній кулі. З'ясувати предмет германського мовознавства. Порівняти германські мови в Індоєвропейській родині мов. Розглянути теорію «германської раси» та її неспроможність.	3	5
2.	Ознайомитися з історичними відомостями про давніх германців. Вивчити класифікація германських племінних мов. Розглянути типи германської писемності.	3	5
3.	Розглянути утворення державності та велике переселення народів. Дослідити історію готів. Ознайомитися з імперією Карла Великого та Верденською угодою. Дослідити Стразбурзькі клятви.	3	5
4.	Розглянути історію германської писемності та види письма, зокрема рунічне письмо, латинське письмо, готичне письмо. Порівняти готичний стиль в архітектурі та романський стиль в архітектурі. Ознайомитися з першими пам'ятками на германських мовах, зокрема Біблією Вульфіли.	3	5
5.	Розглянути порівняльно-історичний метод у мовознавстві, зокрема виникнення порівняльно-історичного методу. З'ясувати поняття спорідненості мов і мови-основи. Вивчити гіпотези походження праіндоєвропейської мови.	3	5
6.	Надати загальну характеристику фонетичної системи германських мов. Дослідити наголос в германських мовах. Розглянути основну фонетичну тенденцію давньогерманських мов та її наслідки. Дослідити теорію лінгвістичного субстрату.	3	5

7.	Розглянути систему давньогерманського вокалізму. Ознайомитися з голосними звуками в індоєвропейській прамові. Розібратися з германським пересувом голосних. Розглянути процеси монофтонгізації і дифтонгізації.	4	6
8.	Дослідити явище чергування звуків у германських мовах. Розмежувати типи чергування звуків, зокрема явище переломлення, явище умлауту, явище аблауту.	4	5
9.	Розглянути систему давньогерманського консонантизму. Вивчити закон Грімма. Порівняти приголосні звуки в індоєвропейській прамові. Розібрати І пересув приголосних. Вивчити закон Вернера, зокрема явище ротацизму.	4	5
10.	Розглянути систему давньогерманського консонантизму. Порівняти Германський пересув та ІІ пересув приголосних. Вивчити Лінію Бенрата. Ознайомитися із західногерманським подовженням приголосних.	4	6
11.	Розглянути граматичну будову давньогерманських мов. Дослідити зміну будови слова в германських мовах. Вивчити явище фонетичної атракції. Порівняти розвиток давньогерманських частин мови.	4	5
12.	Дослітити розвиток іменника, прикметника, числівника в давньогерманських мовах. Вивчити морфологічну будову іменника. Порівняти типи основ іменника. Порівняти системи відмінювання іменника і прикметника. Розглянути розвиток ступенів порівняння прикметника. Дослідити розвиток категорії числа.	4	5
13.	Розглянути дієслово в давньогерманських мовах. З'ясувати морфологічну будову дієслова. Вивчити типи відмінювання дієслова. Дослідити ряди аблауту. Розглянути категорії дієслова. Дослідити іменні форми дієслова.	4	5
14.	Розглянути розвиток будови речення у германських мовах. Схарактеризувати давньогерманського речення. З'ясувати порядок слів у простому реченні. Прослідити розвиток заперечення.	4	5
15.	Розглянути лексичну будову давньогерманських мов. Дослідити основні шари германської лексики, а також хвилі та характер запозичень іношомовної лексики до германських мов. Розглянути давньогерманські кальки. Порівняти засоби словотвору та їх граматичні наслідки.	4	5
16.	Розглянути вживання адресатних займенників германських мовах. розібратися зі Pluralis maestatis. Порівняти розвиток займенникового звертання у англійській мові та розвиток займенникового звертання у німецькій мові.	4	5
	Загалом годин	**58**	**82**

Вимоги до студентів

Під час виконання самостійної роботи студенти мають навчитися працювати із словниками, включаючи електронні; працювати з підручниками та посібниками з теорії та історії германських мов, літературними енциклопедіями, укладеними вітчизняними та зарубіжними авторами, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, розвивати креативність та незалежність мислення.

Форми контролю та критерії оцінювання

Завдання, винесені на самостійну роботу студентів, включені в тестові завдання для оцінювання роботи студентів на семестровому заліку. Підсумковий контроль проводиться з обов'язковим зворотним зв'язком від викладача та взаємооцінюванням від студентів. Відповідні критерії оцінювання наведено в Робочій програмі навчальної дисципліни.

Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Андрушенко О. Ю. Вступ до германського мовознавства. Житомир: ЖДУ, 2010. 178 с.
2. Безугла Л. Р. Адресатні займенники в українському, російському, англійському і німецькому дискурсі // Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця. Полтава: ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка, 2018. С. 157–160.
3. Безугла Л. Р., Криворучко С. І., Малая О. Ю. Deutsche Sprach- und Kulturgeschichte: kurz gefasst / Короткий огляд історії німецької мови та культури: навчально-методичний посібник / нім. мовою. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 80 с.
4. Євченко В. В. Готська мова. Житомир, 2002. 408 с.
5. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.
6. Таранець В. Г. Діахронія мови. Одеса: Друкарський дім, 2008. 232 с.

Допоміжна література

1. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV–XIII ст.). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 328 с.
2. Вихованець І.Р., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. К.: Пульсари, 2004. 398 с.
3. Карабан В. І. Мовна ситуація на території України у II–V ст. (готсько-українські лексичні паралелі та етнічна належність готів) // Лінгводидактика слов'янських мов як феномен культури. Київ, 1993. С. 9–16.
4. Левицький В. В., Кійко С. В. Практикум до курсу «Вступ до германського мовознавства». Вінниця: Нова книга, 2003. 192 с.
5. Огуй О. Д. Кримська-готська пам'ятка: історичний та лінгвістичний аспекти // Studia germanica et romanica. 2004. Т. 1. № 3. С. 18–131.
6. Романова Н. В. Поетичні погляди давніх германців на світ та емоції: семантико-етимологічне дослідження. Херсон: Айлант, 2017. 180 с.
7. Таранець В. Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації (до витоків індоєвропейської прамови). Одеса: АстроПринт, 1999. 116 с.
8. Bezugla Liliia. Anredepronomen im Deutschen, Englischen, Ukrainischen und Russischen: eine soziolinguistische und soziokulturelle Betrachtung // Der Sprachdienst. 2017. Heft 3. S. 145–154.
9. Braune W., Heidermanns F. Gotische Grammatik: mit Lesestücken und Wortverzeichnis; 20. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2004. 275 S.
10. Brugmann K. Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. Kurzgefasste Darst. d. Geschichte d. Altind., Altiran. (Avest. u. Altpers.), Altarmen., Altgriech., Albanes., Latein., Oskisch-Umbrischen, Altir., Got., Althochdt., Litauischen u. Altkirchenslavischen. Berlin; Boston: De Gruyter Mouton, 2019. 236 S.
11. Düwel K. Runenkunde. Stuttgart; Weimar: Metzler, 2008. 278 S.
12. Duke J. EuroComGerm – germanische Sprachen lesen lernen: seltener gelernte germanische Sprachen. Düren: Shaker, 2019. 302 S.
13. Ernst P., Fischer G. Die germanischen Sprachen im Kreis des Indogermanischen. Wien: Ed. Praesens, 2001. 115 S.
14. Goblirsch K. G. Lautverschiebungen in den germanischen Sprachen. Heidelberg: Winter, 2005. 308 S.
15. Hutterer C. J. Die Germanischen Sprachen: ihre Geschichte in Grundzügen. Wiesbaden: VMA-Verl., 2002. 572 S.
16. Kausen E. Die indogermanischen Sprachen: von der Vorgeschichte bis zur Gegenwart. Hamburg: Buske, 2012. 744 S.
17. Krüger B. Die Germanen: Mythos – Geschichte – Kultur – Archäologie. Langenweißbach: Beier & Beran, Archäologische Fachliteratur, 2003. 239 S.
18. Lewickij V. Zur germanischen Etymologie // Historische Sprachforschung. 2003. Heft 116. S. 100–107.

19. Krause W. Die Runeninschriften im älteren Futhark. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1966. 328 S.
20. Porzig W. Die Gliederung der indogermanischen Sprachen. Heidelberg: Winter, 1974. 251 S.
21. Rix B. Lexicon der Indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen. – Wiesbaden: Reichert, 2001. 832 S.
22. Schildt J. Existenzformen germanischer Sprachen: Soziale Basis und typologische Kennzeichen. Berlin; Boston: De Gruyter, 2022. 164 S.
23. Speyer A. Germanische Sprachen: ein historischer Vergleich; mit 12 Tabellen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007. 158 S.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дохристиянський і середньовічний період в історії германських мов. Література. Культура. Міфологія. Релігія. www.anglo-saxon.demon.co.uk
2. Короткий зміст курсу «Вступ до германської філології»: shortreview.pdf // kateosia.com/wedvgerm.htm
3. Германські мови: Генеалогічне древо. Опис мов. Коментар. Бібліографія. http://softrat.home.mindspring.com/germanc.html
4. Lehman W. P. A Grammar of Proto-Germanic / Ed. J. Slocum. Austin: University of Texas at Austin, Linguistics Research Center, 2005–2007. URL: http://www.utexas.edu/cola/centers/lrc/books/pgmc00.html.